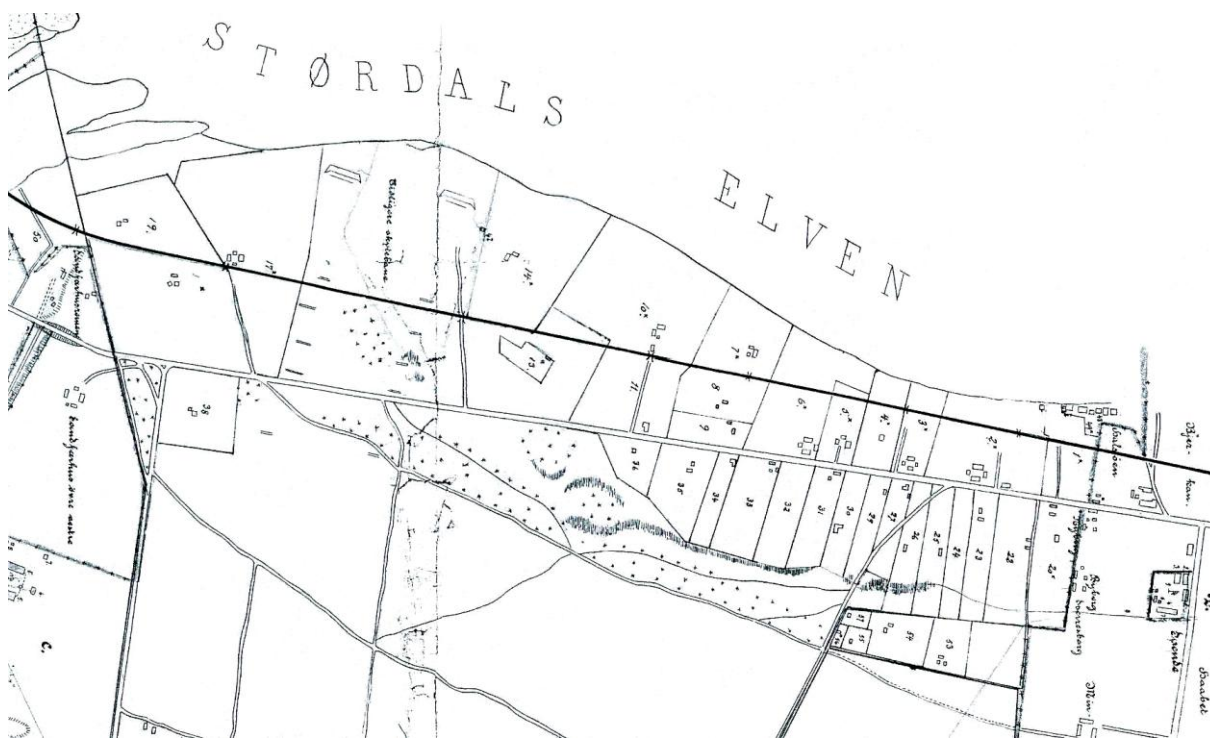

1888 Skjebner fra Værnesplassene

Det ligger i de flestes natur at bare de får se sine barn av sted - så er livet på et vis fullendt. Det å kunne få oppleve at sine egne flyr ut av rede, gir en visshet om at oppgaven er løst. Dessverre opplevde de fleste generasjoner før oss en eller flere kriser som forhindret dette. Var det ikke krig, så var det døden som banket på gjennom uhelbredelige sykdommer. Fra forrige århundre kjenner vi til ”spanska” og ”tubben”. Og går vi lenger tilbake var det liknede epidemier og sykdommer, som de kanskje ikke engang hadde navn på - ei heller forsto. Det å miste sine egne var mer en regel enn et unntak. Men da som nå, var det likevel forskjeller, en forskjell ved at noen familier ble rammet så mye hardere enn andre gjennom sykdom og død. Det meste lå nok i genene, men forhold tilknyttet renslighet, mangel på livsviktig næring og kummerlige og råe boliger gjorde visse familier meget sårbare. En av disse var folket på Værnesplass nr. 5, en plass på 6,5 mål under Værnes som ble kalt for Pålsrommet.

Stedet på Værnesmoen ble dyrka lenge før 1800, og en antar at det var en Henrik Arntsen som var første brukeren. Han var med stor sannsynlighet født i Trondheim i 1729, og det tok noen år før han tiltrådte den hellige ektestanden. Han gifter seg mot slutten av århundret med den 24 år yngre Marta Olsdatter, og de får i ganske høy alder en sønn i 1797, som dør 8 dager senere. Hun var da 44 år og Henrik var 68 år. To år deretter kommer dattera Elisabeth til verden, med en far på over 70 år. Ved siden av sin gjerning som husmann var Henrik matros, hvilket også skulle bli hans endelikt. Han drukner i fjorden utenfor Trondheim, og ble gravlagt ved Lade kirke. Tilbake satt Marta med en baby på ett år.

Elisabeth (1799-1888) gifter seg med Peter Olaus Paulsen i 1819, og ble siden kalt for Lisbet Pålså. Peter var matros på en kanonbåt i Forsvaret, og var en ”røsleg kar”. De fikk ni unger, hvorav de to siste dør som barn. Pålsrommet på Værnesmoen ble overtatt av sønnen Kristian, som sin far var en stor verdig mann med svært fullskjegg. Kristian ble jektskipper, og fikk medalje for å ha reddet menneskeliv på sjøen. Kristian ble gift med Johanna Larsdatter og de fikk 12 unger, hvorav seks dør som barn og fire reiste til Amerika. Ekteparet dør med 10 dagers mellomrom i 1918, og blir gravlagt samme dag.

På Værnesplass nr. 1, dør Nikolai Thomassen Vigendahl, kalt Nikolai Læstad, i februar 1879, kun 34 år gammel, og Fredrik Fredriksen overtar plassen. Han var en såkalt "lausunge" fra Trondheim, som i 1876 ble gift med Anne Marta, en annen "lausunge". Det var ikke uvanlig før i tiden at slike fant hverandre "i nøden". Fredrik Fredriksen Læstad var i mange år kommisjonær for fiskehandler Hans Strøm på Magerøen i Hemne. Fredrik holdt på med litt fiske selv også. Men det rakk ikke til, og han måtte gå fra hjemmet sitt. Livet var ikke så enkelt for familien på Værnesplassen nr.1. Anne Marta slet seg gjennom livet på mang en måte, der hun mistet sin mann i 1906. Samtidig mistet hun alle sine fire barn.

På Værnesplass nr. 2, Kroa (Sandborg) dør mor Marta Kjelstrup på selveste nyttårsaften i 1904, knapt fylt 50 år. Fredrik Kjelstrup satt igjen som enkemann med fem unger mellom 7 og 18 år. I tillegg mistet de to barn med 10 års mellomrom. Da Fredrik dør i 1907, kjøper en jernbanekonduktør plassen. Den nye familien mister flere barn i tenårene grunnet "spanska". Da hadde de flyttet til Trondheim og familien Vikholmen hadde festa plassen av Forsvarsdepartementet. Eldstesønnen Konrad, drukner som 37-åring utenfor Langøra. Kristian og Johanna under Værnesplass nr. 5 (side....) var hans besteforeldre.

Værnesplass nr. 11 gikk under navnet Ringplassen, etter Thomas Olsen Ring. Han var fra Lærdal i Sogn, og ble nybygger på plassen. I april 1864 gifter han seg med Beret Fjæran. Hun kom fra Fjæren, en plass under Bjerkan. Hennes far var en liten original, som drev litt med smughandel med brennevin. Om søndagsmorgen var det heller ikke uvanlig å se ham pussa og pynta til kirkegang, med båten sin utenfor Langøra der han lå og slet i hyslina. Beret hadde 7 søsken, hvorav fem dør. En av dem, Tostein, mistet livet på Stjørdalsfjorden sammen med Peter Jonassen Schødt i september 1869. Siden de alle var oppdratt med fiske var det helt naturlig at de ble bundet til sjøen. Det originale var at Beret ble den fremste. Hun var jevngod med en kar på sjøen. Hun røkte snadde og var litt av et syn der hun kom i full sjøhyre, sjøstøvler og sydvest. Beret og Thomas fikk 7 barn, hvorpå alle reiste til Amerika, den ene

sammen med foreldrene i 1901. Livet ble ikke så enkelt for Beret og Thomas i Amerika. De fikk ikke bo i lag. Hjemlengselen til Stjørdal var stor, men pengene strakk ikke til billett hjem. Fisket på Stjørdalsfjorden hadde gjort Beret til en sterk kvinne. Hun dør i Amerika nær 100 år gammel i 1930.

På Værnesplass nr. 17 (Værnesdalen) møter vi Ola Johansen (1757-1827). Han gifter seg i juli 1785 med Marit Hammerhaug fra Skatval. De får fem barn, hvorav tre dør ganske så unge. Så dør mor Marit brått i 1802. Ola gifter seg på nytt året deretter med Kirsti Fuldset fra Hegra. I 1818 blir han enkemann for andre gang. Ei tid etterpå kommer Peder Torsteinsen Vangberg til Værnesdalen. Han måtte gå fra Gråbrekk, og dør på Værnesdalen som en fattig mann i april 1835. Kona hans, Anne Gråbrekk, drukner i Stjørdalselva utenfor Værnesdalen i januar 1838. Tilbake satt 10 unger. Se *Stjørdalens krønike*, bind 2 - side 132. Under byggingen av Meråkerbanen kom Hans Angrimsen Horrigmo til Værnesdalen. Fra 1882 var han stasjonsbetjent ved Hell stasjon. Den 15. november i 1908 holdt han på med sporskifting, kom under ei godsvogn og ble klemt i hjel, 53 år gammel.

På naboplassen (nr. 18) til Værnesdalen bodde Johan Dal-Bakken. Stedet ble etter hvert kalt for Værnesbakken, Storbakken eller bare Dal-Bakken. Denne Johan ble gravlagt den 18. juni 1719, og hadde ikke bare opplevd general Armfeldts herjinger, men var i tjeneste hos selveste general Von Schultz på Værnes. Tradisjonsfortellingen vil ha det til at Schultz hentet denne Johan fra Schleswig-Holstein som gartner til å lage den store hagen på Værnes omkring 1674. Muligens var det kunnskapene i familien som reddet familien to generasjoner senere, eller så lå Storbakken veldig gunstig til. For da barnebarnet, som også het Johan, eide plassen i 1812, året som ble kalt for "sveltåret" - stod kornet fullmodent på Storbakken. Familien slapp å spise "frøssning" den vinteren.

Værnesplass nr. 19 er nok mest kjent for å være "heimrommet" til Ivar Nilssen Værnesbranden (1876-1955), vår store lokalhistoriker. Hans foreldre, Magnus og Ingeborg-Anna fikk 9 barn, og skulle også bli rammet så hardt. Da Ivar var konfirmant mister han tre av søsknene sine med fem dagers mellomrom. De tre døde av difteri, en form for magesykdom som førte til at de tapte mye væske og rett og slett tørket ut. Først dør den 7-årige John Anders den 29. juli 1891, tre dager senere dør Nils på 10, og dagen derpå dør Marie på 12 år. En fotnote tilknyttet Ivar Nilssen Værnesbranden: Hans to første sønner ble født på nøyaktig samme dag med ett års mellomrom. En annen som opplevd å få to sønner på samme dato, denne gangen med tre års mellomrom, var Nikolai og Sigrid Husbymarken på Værnesplass nr. 39 (Børstua). Dessverre døde begge som barn. Av deres øvrige 7 barn, reiste 5 til Amerika. Nikolai jobbet i alle år som arbeider på Bye brenneri. På sine gamle dager ble han blind.

Det var flere plasser som gikk under betegnelser i form av bokstaver. På plass Z bodde Elias Amundsen (1784-1849) fra Ranheim. Han verva seg, og var visstnok med i slaget ved Onstadsund. Han var en villstyring, som voldet offiserene mye bryderi. Flere ganger ble han dømt til spissrot. Hans kaptein, Tischendorf, skrev om han i sin rapport: *”Likeså lite som det går an å vaske en neger hvit, likeså lite går det an at få til en ærlig mann av Elias Amundsen”*.

På Værnessplass Ø, kalt Reinan, bodde Jacob Larsen Reinan. Som far sin rodde han fiske på Stjørdalsfjorden. Jacob druknet under fiske en julidag i 1829. Den samme skjebne skulle også hans bror Lars lide i oktober 1841. Og som ikke det var nok med to ulykker i familien, så omkom Jacob sin sønn i januar 1845, da han holdt på å grave en brønn på Lillemoen på Øyan. Brønnen raste sammen og på et vis begrov sønnen levende.

Værnessplass nr. 54 og 55 (Mindemo) skulle også mistet noen av sine på sjøen. Først Peter Schjødt, storbåtfører - som druknet under fiske i sterk nordvest kuling på Stjørdalsfjorden i september 1869. Enka solgte plassen til en Edward Odin Hojem fra Skogn. Hans første sønn, Ludvig, reiste ut som sjømann, men mistet livet til sjøs. Likeledes eldste sønnen, Otto. Han var på en båt som ble torpedert i Biskayabukta i 1918. Otto kom hjem, men døde av skadene han hadde pådratt seg under torpederingen. Til plass nr. 55 kom John Eidem fra Selbu. Han ble i 1891 gift med Ingeborganna Bukten. De hadde 14 unger, hvorav 6 dør som barn. Johan Eidem mistet livet i Hommelvika i februar 1919 under arbeid med ei tømmerflåte.

